

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПРИРОДНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ



У КОЛІ ОДНОДУМЦІВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ФОРУМУ АСПІРАНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 053 ПСИХОЛОГІЯ

РІВНЕ
3 ЖОВТНЯ 2024
РОКУ

УДК 159.9+ 316.6

У колі однодумців: збірник матеріалів Всеукраїнського форуму аспірантів спеціальності 053 Психологія (3 жовтня 2024 року, м. Рівне). Упоряд. Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова. Рівне : РДГУ, 2024. 66с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного
гуманітарного університету
(протокол № 2 від 20.02.2025 р.).

Матеріали надруковані в авторській редакції. Редакційна колегія може не поділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність іншої інформації та за додержання норм авторського права несуть автори.

Дмитро СИДОРКЕВИЧ*здобувач ступеня PhD**Рівненського державного гуманітарного університету**м. Рівне, Україна***Роман ПАВЕЛКІВ***професор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології**Рівненського державного гуманітарного університету**м. Рівне, Україна*

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК НАУКОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Постановка проблеми. Протягом останнього десятиріччя значно спостерігається зростання інтересу роботодавців до проблем оцінювання, вимірювання та прогнозування ефективності роботи працівників. Тому пріоритетними напрямками фахової підготовки є професійна компетентність, як необхідна для сучасної людини здатність якісно здійснювати свою професійну діяльність. Значення професійної компетентності за умов невизначеності та світових викликів є актуальним питанням у всіх сферах діяльності.

Метою нашого повідомлення полягає у визначенні змісту поняття «професійна компетентність» у науково-психологічній літературі.

Виклад основного матеріалу. Компетентність – це інтегративна характеристика особи, що відбиває готовність і здатність людини мобілізувати набуті знання, вміння, досвід і способи діяльності та поведінки для ефективного вирішення завдань, які виникають перед нею в процесі діяльності [5, с. 43].

У тлумачних словниках «компетентність» трактується так: «поінформованість, авторитетність». Це поняття представлене як властивість від поняття «компетентний», а компетентний – такий, що має значні знання в якій-небудь галузі; з чим-небудь всесторонньо обізнаний, здогадливий; ґрунтується на особистісному знанні; фахово-кваліфікований [4, с. 445].

У розумінні В. Цибулько, компетентність взаємопов'язана з володінням фундаментальними знаннями та унормованими вміннями, які уможливають професійно-грамотні і правильні судження, висновки та оцінки [12, с. 33].

Науковець О. Сорока розкриває компетентність особистості як її інтегровану характеристику, що неперервно формується за допомогою чітко визначених знань, умінь і навичок, які дають змогу майбутньому фахівцю ефективно діяти та здійснювати результативні професійні вчинки [11, с. 301–302].

На думку С. Клепко, компетентність з'являється внаслідок обізнаності з певною системою фактів, яка передбачає вербальне та невербальне осягнення предмета, яке (осягнення) ми можемо назвати голографічним [1].

Ребуха Л. С., Боршуляк Н. С. компетентність розглядають як освітню цінність, мірило активності при розв'язанні будь-якого рівня професійних завдань, готовність до майбутніх змін у діяльності за фахом та як інтегральне внутрішньо-особистісне утворення [10].

Поряд із поняттям «компетентність» в науковій літературі ми часто можемо спостерігати використання поняття «професійна компетентність». Термін «професійна компетентність» складається із двох категорій – «професія» і «компетентність». Професія (від лат. *profession* – офіційно вказане заняття) – вид трудової діяльності людини, яка володіє комплексом теоретичних знань і практичних навичок, набутих в результаті спеціальної підготовки й досвіду роботи.

У своїх працях дослідники поняття «професійна компетентність» трактують по-різному. На прикладі таблиці 1 розглянемо детальніше визначення поняття «професійна компетентність» у вітчизняній науці.

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття професійна компетентність

Дослідники	Трактування поняття
О. Алексюк	Професійна компетентність – володіння знаннями, уміннями, нормативами, необхідними для виконання професійних обов’язків, психологічними якостями, а також як реальну професійну діяльність до еталонів і норм [1]
О. Ачкасова, А. Семенченко	Професійна компетентність – це інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця [3]
О. Малихін	Професійна компетентність – це якісна характеристика рівня оволодіння особистістю своєю професійною діяльністю й передбачає: усвідомлення своїх спонукань до даної діяльності, потреб та інтересів; прагнень і ціннісних орієнтацій; мотивів діяльності й уявлень про свої соціальні ролі; оцінку своїх особистісних властивостей і якостей як майбутнього фахівця – професійних знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей [8]
Л. Мороз	Професійна компетентність – інтегрована характеристика особистості фахівця, під якою розуміється наявність необхідного для успішної реалізації професійної діяльності комплексу ставлень, цінностей, знань, умінь і навичок, що проявляються у спроможності сприймати індивідуальні професійні та соціальні потреби; у забезпеченні соціальної і професійної самореалізації в умовах ринкових відносин у можливості професійного самовдосконалення протягом всього життя [9]

В літературі виокремлюють два види критеріїв професіоналізму: зовнішні по відношенню до людини (об’єктивні) і внутрішні (суб’єктивні). У першу групу критеріїв входять такі показники результативності діяльності, як кількість і якість виробленої продукції, продуктивність і т. д. У другу групу критеріїв оцінки рівня професіоналізму включають:

- а) професійно важливі якості, професійні знання, уміння і навички;
- б) професійну мотивацію,
- в) професійну самооцінку і рівень домагань,
- г) здатність до саморегуляції і стресостійкість; д) особливості професійного взаємодії [7, с. 263].

Узагальнивши усі підходи, можна зазначити, що професійна компетентність – це готовність і здатність цілеспрямовано діяти відповідно до вимог, методично організовано і самостійно вирішувати завдання і проблеми, а також оцінювати результати власної діяльності; встановлений формальними кваліфікаційними вимогами, сформований суспільною практикою обсяг знань і вмінь, потрібний для успішного виконання суб’єктом суспільно значущих завдань [6].

Висновки. У підсумку зазначимо, що узагальнення науково-психологічних джерел з проблеми професійної компетентності фахівця дозволяє стверджувати, що характерними ознаками професійної компетентності є прагнення до постійних змін, орієнтація на майбутнє, вияв лідерських якостей, уміння здійснювати вибір у конкретній ситуації, мотивація до неперервної самоосвітньої діяльності.

Список використаної літератури

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України : Історія. Теорія : підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів. Київ : Либідь, 1999. 560 с.
2. Афанасьєва Л. В. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів організацій у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кіровоград, 2013. 20 с.
3. Ачкасова О. В., Семенченко А. В. *Сучасні методи формування персоналу вітчизняного підприємства*. Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. М. Харків, 31 травня-1 червня 2018 р. Харків, 2018. С. 274-275.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. Бусел В. Ірпінь : Перун, 2007. 1736 с.
5. Кондрацька Л. В., Шукалова О. С. Психологічні особливості формування професійної компетентності майбутнього керівника в освіті. Теорія і практика сучасної психології. 2019. № 2 (3). С. 42-47.
6. Кордунова Н. О., Дмитріюк Н. С. психологічні особливості становлення професійної компетентності студентів у процесі фахової підготовки *Актуальні проблеми психології*. 2020. № 10 (34). С. 117-128. URL: <http://surl.li/fuhqhj> (дата звернення: 06.09.2024).
7. Ларіонова І. Т., Іншеков М. В. Професійна компетентність фахівця як психологічна категорія. // Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє (1994-2019 рр.) : зб. тез доп. на міжнар. наук.-практ. конф. до 25-річчя створення ун-ту (м. Харків, 22 листопада 2019 р.). Харків, 2019. С. 262-264.
8. Малихін О. В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів : теоретико-методологічний аспект : монографія. Кривий Ріг. 2009. 307 с.
9. Мороз Л. І. Професійно-психологічний тренінг у становленні особистості фахівця (на прикладі працівників ОВС). Київ : Київ. нац. ун-т внутр. справ.; Івано-Франківськ : Надвірнянська друкарня, 2007. 311 с.
10. Ребуха Л. З., Боршуляк Н. С. Професійна компетентність фахівців: сутнісні ознаки та розвиткові умови. *Інноваційна педагогіка. Теорія і методика професійної освіти*. 2020. № 3 (22). С. 87-90.
11. Сорока О. Арттерапевтична компетенція як складова професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2016. № 2 (12). С. 301-306.
12. Цибулько В. Комунікативна компетентність у контексті професійної діяльності соціального працівника. *Молодь і ринок*. 2015. № 12. С. 31-37.

ЗМІСТ

Булах І., Казанцев В. Метод інтерпретації в контексті психодинамічного підходу та психоаналітичної терапії	3
Вашенюк А., Кулаков Р. Проблема обдарованості в контексті психологічних досліджень	6
Галицька О. Особливості мотивації особистості до духовного зростання	9
Демида П. Освоєння конкурентної арени: розвиток навичок подолання труднощів у торгових представників	11
Дерполоук О. Активні медитації, як інноваційний підхід до профілактики емоційних порушень у роботі з жінками в умовах еміграції	14
Івасенко О. Проблема інтеграції та методологія психології	17
Каграманян М. Психологічні стратегії для профілактики та подолання больових відчуттів у роботі стоматолога: практичні рекомендації та сучасні підходи	20
Левко О. Сприяння соціально-емоційній компетентності майбутніх стоматологів	23
Луцик Г. Факторний аналіз у дослідженні структури готовності майбутніх психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками	26
Молочко Я. Нарцисичний симптомокомплекс як чинник соціальної адаптації	28
Паламарчук В., Кулаков Р. Формування професійного мислення як науково-психологічна проблема	31
Паламарчук В., Кулаков Р. Соціально-психологічні аспекти професійного спілкування сучасного фахівця	34
Панащук І., Павелків Р. Відповідальність як психосоціальна категорія	37
Пасічник Л. Психологічні особливості почуття провини та адитивної поведінки особистості	40
Патута Б. Детермінанти виникнення втоми від співчуття у медичних сестер	43
Петриченко О., Федоренко А. Пошук можливостей розвитку та актуалізації асертивності студентської молоді в умовах воєнного стану	46
Ронжес О. Глибинні інтерв'ю як інструмент дослідження адаптації людини до цифровізації	49
Сидоркевич Д., Павелків Р. Професійна компетентність як науково-психологічна проблема	51
Щирук І. Психологічні особливості діагностики та корекції осіб постраждалих в умовах бойового стресу	54

Юрчук О. Особливості формування емоційної стійкості майбутніх психологів в стресогенних умовах 57

Янкавс Ю., Кулакова Л. Комунікативна компетентність майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту як психолого-педагогічна проблема 61

